

Azerbaycan ve Rus Avrasyacılığı

<http://www.1news.com.tr/yazarlar/20120105053921227.html>

Azerbaycan'ın Kafkasya'da ve BDT coğrafyasında bulunması, Türkiye ve İran'la komşuluğu, Türk ve Müslüman kültürüne ait olması nedeniyle yeni Rus Avrasyacılığı için özel bir konum ve öneme sahiptir.

Bu çerçevede Azerbaycan faktörüne Rus Avrasyacılığının en radikal kolunu oluşturan Avrasya Modelleri hareketi temsilcileriyle birlikte sol Avrasyacılık ve resmi Avrasyacılık modelleri de kendi tezlerinde yer vermişlerdir.

Avrasyacılık modelinin baş ideologu ve lideri olan Aleksandr Dugin kendi yazılarında Azerbaycan mevzusuna özel yer ayırmıştır. Dugin'in Azerbaycan'la ilgili görüşlerini iki farklı döneme ayırabiliriz. Şöyle ki, Dugin Azerbaycan'a ilişkin 1990'lı yıllarda var olan olumsuz düşüncelerini 2000'li yılların başından itibaren olumlu yönde değiştirmişlerdir.

Dugin temel ideolojik görüşlerini anlattığı "Jeopolitiğin temelleri" kitabında Azerbaycan'ı Türkiye ile birlikte "Atlantizm ve mondializmin doğu cephesi" olarak karakterize etmiş ve "Kafkasya denklemi"nde Rusya'nın Ermenistan ve İran'ı müttefik olarak seçmesi ve bu üçlünün de Karabağ sorununu Ermenistan lehine çözmeleri gerektiği düşüncesine sadık kalmıştır. Yazar hatta Azerbaycan'ın Rusya, İran ve Ermenistan arasında paylaşılması gerektiği düşüncesini ortaya atmıştır.

Fakat 2000'li yılların başında itibaren onun yaklaşımında hem Azerbaycan hem de Türkiye açısından önemli ve olumlu değişiklikler gözlemlenmektedir. Buna göre, Azerbaycan önce Türkiye ağırlıklı bir çizgi izlemiş, sonrasında ise İngiltere ve ABD'nin Hazar petrolüne artan

ilgi çərçevesində Ankara ilə Moskova arasında denge kurmuşdur.

Dugin, 1999 və 2004 illəri arasındakı dövrdə Türkiyə'nin, İraq müdahəlesi səbəsi ilə ABŞ və bir türlü üzv olaraq qəbul edilmədiyi AB ilə problemlər yaşadığını və bu səbəblərlə Avrasyacılıq oxuunda yeni arayışlar işinə girdiyini bildirir. Türk xaric siyasəti üçün bu arayış Kafkasiya'da Rusiya ilə işbirliyi anlamını taşımaktaydı. Kafkasiya'daki güc dengesindəki bu anlayış dəyişikliyi Azərbaycan üçün də yeni ufuklar açtı. Bu proses Avrasiya'nın üç önəmli aktorlərindən Rusiya, Türkiyə və Azərbaycan arasında yeni bir ittifaqı üçün fürsət yarattı. Bəyləce Rusiya-Türkiyə işbirliyi Azərbaycan'a yeni bir stratejik nitelik kazandırırken, Azərbaycan'ı Moskova - Bakü - Ankara işbirliyinin ən önəmli unsurlarından birinə dönuştürməkdədir.

ABŞ'nin "Büyük Ortadoğu" projesi çərçevesində Azərbaycan'ın Washington üçün önəminin artmakta olduğunu bildirən Dugin, Bakü'nün Avrasiya və Atlantik modelləri arasında bir seçim yapmalı olduğunu bəyan etməkdədir. Azərbaycan'ın NATO üzvliyinə başvuruda bulunmasını Rusiya və İran'la ilişkilerində ciddi problemlər yaratacağını vurğulayan Dugin, bölgədə bir Avrasiya modeli seçərək və bu çərçəvedə GUAM'dan çıxması durumunda Azərbaycan'ın, Moskova'nın böyük dəstəyini alacağını altını çizmişti. Yine Dugin Rusiya'nın Azərbaycan'ın toprak bütünlüyü içində Karabağ probleminin çözümündə aktif bir rol almasının Kafkasiya'da Moskova'nın etkisini gücləndirəcəyini də vurğulamaktadır.

Dugin'in bu görüşlərinə Azərbaycan hökuməti açıq bir tepki verməmişdir. Onun görüşlərinin başta "Müsavat" və Azərbaycan Halk Cəphəsi olmaq üzere Azərbaycan'daki muhəlifət partiləri tərəfindən təməldə Rus emperyalizminin yeni təzahürləri olaraq görüldüyü söylenebilir.

Sol Avrasiya modelinin ideologu və Rusiya Federasyonu Komünist Partisi'nin (RFKP) lideri

Gennadiy Zyuganov da “Coğrafiyanın Zaferi” kitabında Azərbaycan’ı 19. yüzilyda Rusya’nın bir parçası haline gelmiş, İslam kültürünün egemen olduğu ve BDT alanında en önemli ölkelerden biri olarak değerlendirmiştir. Zyuganov, ayrıca Azərbaycan’ı eski Sovyet alanında oluşturulacak herhangi bir ittifaka katılma olasılığı daha dűřük olan bir ölkə olarak görmüştür.

Karabağ sorununun çözümlünde Rusya’nın aktif katılımının önemli olduğunu vurgulayan Zyuganov’un Azərbaycan Komünist Partisi ile sıkı bir ilişkinin olduğu bilinmektedir. Bunun yanı sıra, zaman zaman Zyuganov başkanlığındaki RFKP’nin sık sık Azərbaycan karşıtı bir tutum sergilediği de gözlemlenmektedir. şöyle ki, Rus komünist partisi iki ölkə arasındaki sınırlar belirlemesi sürecinde iki Lezgi köyünün Azərbaycan’da kalmasına karşı Azərbaycan’ın Moskova Büyükelçiliği önünde protesto gösterisi organize etmiş, Duma’da Avar halkının haklarını ihlali ettiği gerekçesiyle Rusya-Azerbaycan sınır anlaşmasının onaylanması karşı beyanlarda bulunmuştur. Azerbaycanlı yetkililer Zyuganov’un bu görüşlerine tepki göstermeseler de, KP’nin Azerbaycan karşıtı tutumu Bakü yönetimine yakın çevreler tarafından eleştirilmiştir. Keza Zyuganov ve RFKP’nin bu yaklaşımları Azerbaycan’ın muhalefet çevreleri tarafından ise Rus emperyalizminin yeni biçimde tezahürleri gibi kabul edilmektedir.

Resmi Avrasyacılık düşüncesinin Rus dış politikasına hakim olduğu Yevgeni Primakov Dışışleri ve Başbakan olduğu dönemde (1996-1999) Moskova Azerbaycan’a özel bir önem vermekte ve Dağlık Karabağ sorununun çözümlünde kendi etkisini arttırmaya çalışmaktaydı. Fakat Primakov ile Azerbaycan Devlet Başkanı Haydar Aliyev’in iyi kişisel ilişkileri ile de desteklenen ilişkilerin gelişme süreci Dağlık Karabağ sorunuyla ilgili bir çözüme varılması için yeterli olmadı ve Azerbaycan dış politikada denge siyaseti yürütmeye devam etti. Azerbaycan ayrıca Primakov tarafından önerilen BDT çerçevesinde daha yakın entegrasyon sürecine de çekimser yaklaştı.

Rus dış politikasında Avrasyacılığın çeşitli yansımalarını ortaya konulduğu Vladimir Putin dōneminde de Azərbaycan'ı Moskova'nın ilgisi devam ediyordu. Putin'in başkanlık dōneminde Azərbaycan'a yōnelik Rus dış politikasının temel öncelikleri Ermenistan ve Azərbaycan arasında kısmi bir denge sağlamak, Karabağ sorununun çōzümünde daha fazla etkili olma, Azərbaycan'ın enerji kaynakları üzerinde kontrolü ele geçirmek ve bu ũlkenin Rusya'ya alternatif olacak enerji hatlarının geçtiği transit koridoru rolünü ũstlenmesine engel olmak şeklinde özetlenebilir.

Rus dış politikasında Putin dōneminin Azərbaycan'a ilişkin bu öncelikleri şimdiki devlet başkanı Dimitri Medvedev tarafından da büyük ölçüde uygulanmaktadır. Azərbaycan yönetimi ise Rusya ile ilişkilerinin denge politikası çerçevesinde yürütme gayreti içinde.

Azerbaycan'daki muhalif çevreleri ise Rusya'nın Azerbaycan politikasını hem Primakov, hem Putin hem de Medvedev dōneminde de ũlkenin kontrolünü ele geçirmek ve Karabağ sorununun çōzümünü engellemek amaçlı olduğunu beyan etmektedirler. Bu çevreler Azerbaycan yönetimini Rusya ile araya "makul mesafe" korumamak ve Batı ile stratejik işbirliği oluşturmadan kaçınmakla itham etmektedirler. Bakü yönetimi yetkilileri ise bu eleştirileri yersiz ve duygusal yaklaşımlar olarak değerlendirmektedir.